

Idő, játék és a dolgok lelke. Bene-Szabó Réka munkáiról

Bene-Szabó Réka alkotásai konceptuális ihletettségűek. Beavatkozásai, installációi és különös objektjei azonban más hatásokat is hordoznak: tervezőgrafikai szemléletmódja sok alkotását meghatározza. Konkrét grafikai munkái közül kiemelkedik Madách: *Az ember tragédiája* című drámájának művészkönyvben való feldolgozása. A könyv a kirobbanó kreativitás és ötletgazdagság példája, amely a szöveget és képet öntörvényűen, a képvers műfaját is megemésztve majd túllépve, az irodalmi tartalomnak megfelelően építi vizuális konstrukciókba.

A műfaj hatása sajátos élénkséget és olykor dekorativitást kölcsönöz installációinak (esetenként a pusztá esztétikum vezette formai kísérleteknek is tanúi lehetünk, amelyek közelítenek vagy áthajlanak a dizájn és a dekoratív művészetek területére.) Ezzel egyidőben viszont a konceptualitásra is közvetlenül kihat ez a jelleg, konkrétan alakítja, és gazdagítja azt: a tartalmak befoglaló formái könnyedén alakulnak; Bene-Szabó állandó építkezési eszközei a játékoság és a formai flexibilitás lesznek – és így nyerik el tömör, metaforikus megfogalmazásaikat a gondolatok.

Ennek a tendenciának megfelelően alkotásaiban szintetizáló tartalmak, ikon-formák jelennek meg, amelyek frappáns jelenségeket teremtenek. A *Fák* című installáció sematikus fenyőfa-ábrázolásai például egyszerű gesztusban idézik meg a társadalom által (organikus jelentés nélküli) motívum formájában kisajátított élőlények történetét. Az élő fenyő gondolatainkban megszűnik létezni, miközben a fogyasztói társadalom motívumává válik – de konkrét értelemben is, sok egyednek kell áldozatul esnie ahhoz, hogy a fajta képként vonulhasson át kollektív tudatunkba. A padlón álló tömeg így tragikus valójában, tükrözi a jelenséget: a lények, fogyasztók számára lebutított verzióban a valamikori ökoszisztéma helyett csupán árucikkek tömegét képesek alkotni. Hasonlóképpen egyszerű mechanizmusok játékaival él az *Újraegyesítés* című installáció, amelyben a fa metaforikus formában telítődik jelentéssel, hangsúlyozva, hogy ha valamilyen formában már sor került az elválasztásra, akkor a már nem létező egység újbóli egybekényszerítése is erőltetett gesztus lehet. Az így keletkező oszlop furcsán anyagtalan jelenlét, amely látomássá lényegül át. Az *Újraeremtés*-sorozat pedig ugyanilyen egyszerű módszert használ, amely a vonalak grafikai tisztaságával kiegészülve egyszerű

Bene-Szabó Réka

jelként jeleníti meg a rekonstrukciót. A töredékeket kiegészítő „alaprajz” maga is töredékes, jelezve az emlékezet szubjektív, emberi nézőpontokkal átitatott szövetét.

Szintén a múlt láthatóvá tételét tematizálja az *Időutazás* című térbeavatkozás. Az egyik ablak gótikusnak álmodja magát, porszemcsés fényével idealizált kort igyekszik életre kelteni a kiállítótérben. Az *Élet* című térbeavatkozás viszont már kicsit eltávolodik ettől a frappáns jelszerűségtől – a rojtok búzakalászokkal való behelyettesítése elvontabb, metafizikusabb dimenzióba kapcsolja be a munkát, akárcsak a *Lépések* című, Arte Povera hatású beavatkozás, amely az emberi jelenlét időbeliségével játszik el, hordalék-sávot hozva létre a talajon álló láb körül. Mindkét alkotás költői és kifinomult.

Ez az elvont, átszellemült nézőpont a természettel kapcsolatban is visszaköszön – a Land Art hatással párhuzamosan. A cím nélküli, szárnyas tájbeavatkozás egyszerű líraiságával és formai megvalósulásában a környezethez és az anyagok milyenségéhez való alkalmazkodásával vált ki erős hatást. Ugyanilyen kiforrott tájművészeti munka a *Tükör – Fény – Árnyék* minimalista kép-tutaja, amely az immaterialitást anyagban fejezi ki, úgy, hogy közben az anyagválasztás és -használat a tájba beépülve szinte feloszlatja a jelenség beavatkozás-létét. A természetben megjelenő kép mintha a táj saját reflexiója lenne. A *Kiegészülés önmagunkkal* objektjei pedig olyan jelenséget teremtenek, amely valahol a komplex önazonosságot, a szinte emberi tudatosságot jeleníti meg és ülteti be a természet organikus rendszerébe. Az új típusú facsonkok egyúttal az újjászületést és az élettelen tárgy-létből való kiemelkedést is magukban hordozzák – amit látunk, azok ugyan élettelen részekből álló, szoborszerű tárgyak, mégis azt a hatást keltik, hogy élő rendszer szerint épülnek, és energiát hordoznak, mely képes fennmaradni és túlélni az emberi pusztítást – talán pont azért, hogy kicsit hasonlítanak az ember alkotta környezet formáihoz.

Bene-Szabó visszatérő témája tehát (az idő nyomai mellett) a környezet óvása. A természetcentrikusság a fentebb említett játékossággal és rugalmas kreativitással együtt azonban sajátos jelenséget eredményez. A környezettudatosság az élőlények iránti empátia hatására egyfajta animizmust teremt – az élőlényekkel, tárgyakkal, anyagokkal való játékos azonosulás következetesen életre kelti azokat. Így történik, hogy a *Digitális feltámadás* régi fotóján az alakok pislogni kezdenek, az *Időutazás*ban az ablak is megszemélyesül és hangot kap, az erdei moha és lehullott kis faágak az erdő védelmére kelve együtt új fa-formát alkotnak (*Fa és moha*). A száraz füvek az áruforgalmat követve tojás-burok csomagolásban, vonalkóddal ellátva tálalják fel önmagukat, a természet visszafoglalja a teret, az építkezés törmelékeit hasonlóan precíz rendszerben beborítva saját matériájával. Az erdei fatörzs *Önvédelme* pedig a környezet humoros és ugyanakkor megindító megnyilvánulása – a mű egy élőlénynek teremt fiktív önvédelmi mechanizmust, amely még aktivista gesztusként is igazán ütős.

Bene-Szabó mind földrajzilag, mind jelleg szerint sokféle környezethez alkalmazkodik. Módszere egyfajta ösztönös archeológiával jár, amely igyekszik a gondolatokat a környezeten belülről megszólaltatni – így munkássága sok mindennek ad teret, sajátos fúziókat teremtve a Land Art, a helyspecifikus alkotásmód, a formalizmus és a dizájn között, mindezt a konceptualitás talaján.